

Список использованных источников:

1. Трудовой Кодекс РК с изменениями и дополнениями от 06.04.2016г. - Режим доступа: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38910832
2. Закон РК «О государственной службе Республики Казахстан» от 23 ноября 2015 года № 416-V (с изменениями и дополнениями по состоянию на 01.07.2021 г.) https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36786682
3. Жумагулов Д. М. Правовая культура государственных служащих: существенные характеристики // Материалы международной конференции. Пенза, 2020.
4. Бережкова Н.Ф. Правовое регулирование государственной службы. Этические нормы и присяга. – М., 2020.

References:

1. The Labor Code of the Republic of Kazakhstan with amendments and additions dated 06.04.2016 - - Access mode: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=38910832
2. The Law of the Republic of Kazakhstan "On the Civil Service of the Republic of Kazakhstan" dated November 23, 2015 No. 416-V (with amendments and additions as of 01.07.2021) https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=36786682
3. Zhumagulov D. M. Legal culture of civil servants: essential characteristics // Materials of the international conference. Penza, 2020.
4. Berezhkova N.F. Legal regulation of public service. Ethical norms and the oath. – M., 2020.

ӘОЖ 340.141

DOI: 10.54649/2077-9860-2021-3-84-89

А.Ж. Джумадилаева¹**¹Каспий қоғамдық университеті,
Қазақстан Республикасы, Алматы қ.
E-mail: a_berdikulova_1989@mail.ru**

ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ҚОҒАМНЫҢ ҚҰҚЫҚТЫҚ САНАСЫН ДАМУ ТУ ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ

Аңдатпа

Мақалада қазақстандық қоғамның құқықтық санасын дамытудың өзекті мәселелері қарастырылады. Автор құқықтық мемлекеттің қалыптасуы жағдайында қоғам мүшелерінің құқықтық санасының деңгейін арттыру мәселесі ерекше өткір тұратындығына назар аударып, «қоғамдық пікір» түсінігіне назар аударады, соның ішінде қоғамдық пікірдің бес маңызды тұсын зерттеп көрсетеді. Зерттеу нәтижесінде қазақстандық қоғамның құқықтық сананы көтеруге қатысты өз ұсынымдарын ұсынады.

Түйінді сөздер: құқық, құқықтық сана, мемлекет және құқық теориясы, заң, құқықтық норма, мемлекеттік басқару органдары, заң шығару, құқықтық мәдениет.

А.Ж. Джумадилаева¹**¹Каспийский общественный университет,
Республика Казахстан, г. Алматы
E-mail: a_berdikulova_1989@mail.ru**

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ПРАВОСОЗНАНИЯ КАЗАХСТАНСКОГО ОБЩЕСТВА

Аннотация

В статье рассматриваются актуальные вопросы развития правосознания казахстанского общества. Автор обращает внимание на понятие «общественное мнение», включая изучение пяти

важных аспектов общественного мнения, отмечая, что вопрос повышения уровня правосознания членов общества стоит особенно остро в условиях правового государства. По результатам исследования даются рекомендации по повышению правосознания казахстанского общества.

Ключевые слова: право, правосознание, теория государства и права, право, норма права, органы государственного управления, правотворчество, правовая культура.

A.Zh. Zhumadillayeva¹

¹CaspianPublic University,
The Republic of Kazakhstan, Almaty
E-mail:a_berdikulova_1989@mail.ru

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF THE LEGAL CONSCIOUSNESS OF THE KAZAKH SOCIETY

Annotation

The article deals with topical issues of the development of the legal consciousness of the Kazakh society. The author draws attention to the concept of "public opinion", including the study of five important aspects of public opinion, noting that the issue of raising the level of legal awareness of members of society is especially acute in a rule of law state. Based on the results of the study, recommendations are given to improve the legal awareness of the Kazakh society.

Keywords: law, legal consciousness, theory of state and law, law, rule of law, public administration, lawmaking, legal culture.

Құқықтық мемлекеттің құрылуы құқықтық сана деңгейіне байланысты. Сондықтан құқықтық сананың теориялық мәселелерін ғана емес, сонымен бірге болашақта құқықтық сананың дамуының мүмкін перспективаларын да зерттеу қажет. Бұл ереже мемлекет пен құқық теориясы ғылымының функцияларын, атап айтқанда оның болжамды функциясын толық көрсетеді. Болжам - грек тілінде «болжау», «белгілі бір мәліметтерге негізделген болжам дегенді білдіреді.

В. Лазарев «қоғам туралы күрделі және тұтас білім жүйесінің маңызды компоненттерінің бірі ретінде бар және дамып келе жатқанын» атап өтті. Бұл ғылым «ғылыми негізделген шешімдердің нұсқаларын ұсынады және негізінен жедел мәселелермен айналыспайды, бірақ олардың пайда болуын болжауға тырысады». «Теория Мемлекеттік-құқықтық процестің немесе оның жекелеген компоненттерінің даму тенденцияларын анықтайды, тиісті гипотезаларды ұсынады. Жасалған болжамдардың тексерілу дәрежесі көбінесе мемлекеттік-құқықтық саланың әлеуметтік-экономикалық, идеялық-саяси және мәдени-тұтас көзқарасының кеңдігіне, барлық ғылымдардың деректерін пайдалануға байланысты. Ашу мен болжамдар тек тәжірибеге негізделуі мүмкін [1, 12 б].

Қазақстандық ғалым А.С. Ибраева: «мемлекет және құқық теориясының пәні мемлекет

пен құқықтың пайда болуының, жұмыс істеуінің және дамуының жалпы заңдылықтары, олардың қоғам өміріндегі және саяси жүйедегі орны болып табылады. Осы заңдылықтарды зерттей отырып, мемлекет пен құқық теориясы осы ұғымдардың одан әрі дамуын, мемлекеттік-құқықтық саланың өзгеруін болжайды, бұл өз кезегінде түзетілмейтін қателіктерден аулақ болады» деп түсіндіреді [2, 7 б.].

А.У. Бейсенованың редакциясымен қазақстандық авторлар тобы дайындаған Мемлекет және құқық теориясы бойынша оқулықта: «мемлекет пен құқықтың даму заңдылықтарын тану негізінде заң ғылымы олардың болашағы туралы гипотезалар ұсынады, содан кейін олардың ақиқаты тәжірибемен тексеріледі. Ғылыми болжау мемлекеттік-құқықтық салада болжау үшін үлкен практикалық және тәрбиелік маңызы бар, ол мемлекеттіліктің болашағына «қарауға» мүмкіндік береді. Ғылыми негізделген болжамдар толық орындалмаған кезде ойды оятады, іс-әрекетке сенімділік береді деп жазады [3, 48 б.].

Осылайша, мемлекет пен құқық теориясының ғылымы шеңберіндегі құқықтық мәселелерді зерттей отырып, құбылыстың одан әрі дамуы туралы белгілі бір гипотезалар жасау қажет. Бұл жағдайда қазақстандық қоғамның құқықтық санасын дамыту туралы гипотезалар болу керек.

Құқықтық мемлекеттің қалыптасуы жағдайында қоғам мүшелерінің құқықтық санасының деңгейін арттыру мәселесі ерекше өткір тұр.

Заңдар, әрине, оларды орындау үшін жасалады және оларды нақты адамдар орындауы керек. Заңдардың сапасын қоғамдық пікірдің нәтижелері бойынша бағалауға болады. Қоғамдық пікір-бұл бағалауларда (ауызша да, жазбаша да) көрінетін және үлкен әлеуметтік топтардың, ең алдымен халықтың көпшілігінің қоғамдық мүддені білдіретін шындықтың өзекті проблемаларына айқын (немесе жасырын) қатынасын сипаттайтын қоғамдық сананың нақты көрінісі.

Қоғамдық пікір феномені ежелгі дәуірден бері ойшылдардың назарын аударған осындай әлеуметтік құбылыстардың бірі болып табылады.

Макиавелли бұл құбылыстың ерекше маңыздылығын атап өтті [4, 89 б.].

Біз осы категорияны қолданатын формада ол ағылшын мемлекет қайраткері және жазушысы Джон Салсбери кездеседі. Фразаның шығу тегі-англо-саксон, ол Англияда XII ғасырдың екінші жартысында, дәлірек айтсақ, 1159 жылы Солсбери сөзінде пайда болды. Англиядан бұл термин басқа елдерге келді, ал XVIII ғасырда ол жалпы қабылданды [5, 66 б.].

Айналып, осы құбылыс өз деген Гегель. Ол «құқық философиясында» былай деп жазды: «ресми субъективті бостандық, бұл жеке тұлғалардың өз пікірлерін, жалпыға ортақ істер туралы пікірін білдіріп, оларға қатысты кеңес беруі, қоғамдық пікір деп аталатын үйлесімділікте көрінеді» [6, 189 б.].

Мұндай еркіндік мемлекетке тәуелсіз жеке (жеке және топтық) мүдделер саласы, яғни азаматтық қоғамды құрайтын қатынастар саласы бар қоғамда ғана пайда болады.

Ғылыми әдебиеттерде қоғамдық пікірдің бес маңызды тұсы бар екендігі баса айтылған.

Біріншіден, қоғамдық пікір халықтың талқылауына маңызды практикалық маңызы бар проблема, яғни адамдардың әлеуметтік мүдделерін (экономикалық, әлеуметтік, саяси, рухани өмір) қозғайтын проблема (мәселе) шығарылған кезде де қалыптасады.

Екіншіден, қоғамдық пікір көбінесе саясатқа, заңға, моральға немесе өнерге қатысты мәселелерге қатысты болады, мұнда даулы және біздің мүдделерімізге әсер етеді. Қоғамдық қарау тақырыбы көбінесе қоғамдық сананың формалары, бағалаулар

мен сипаттамалардағы айырмашылықты білдіретін мәселелер, яғни пікірталас сәтін қорытындылайды.

Үшіншіден, сонымен қатар, қоғамдық пікірді құзыреттілік деңгейі ретінде қалыптастырудың осындай шарты туралы ұмытпау керек. Егер адам талқыланатын мәселемен таныс болмаса, онда пікір білдіру туралы өтінішке көбінесе «мен білмеймін»деп жауап береді. Бірақ бұл опция адамның дау-дамай, мәселені талқылау үшін жеткілікті білімі болмаған кезде де мүмкін. Негізінде қатты ғылыми негізі жоқ қоғамдық пікір қате болуы мүмкін. Ғылыми сынның үкімі көбінесе әлеуметтік пікір ретінде берілген предрассудкалармен алмастырылады.

Төртіншіден, бұл құбылыс адамдардың мінез-құлқын, олардың практикалық қызметін реттейтін нақты ынталандырушы күш ретінде әрекет етеді. Материалдық реттеуші күш ретінде әрекет ете отырып, ол белсенді, яғни бұқараны, қоғамдық сананың бір бөлігін игереді. Бұл жағдайда қоғамдық пікір адамдардың белгілі бір мәселе бойынша белгілі бір білім деңгейін көрсетіп қана қоймайды, сонымен қатар ұтымды, эмоционалды және ерікті компоненттердің қоспасының ұқсастығын қалыптастыра отырып, олардың пікір объектісіне белсенді қатынасын белгілейді. Бұл құбылыс адамдардың санасында бар және көпшілік алдында, өз кезегінде, әлеуметтік әсердің қуатты құралы ретінде көрінеді.

Бесіншіден, қоғамдық пікір-бұл адамдардың өзара әрекеттесуінің нақты өнімі, жеке пікірлердің қарапайым қосындысына дейін төмендетілмейтін жаңа сапаны қалыптастырған пікірлердің бір түрі.

Г.В. Плеханов «материализм тарихы туралы очерктерде» қоғамдық пікірдің әлеуметтік ортада және, сайып келгенде, экономикалық қатынастарда тамыры бар; бұл кез-келген қоғамдық пікір оны тудыратын өндіріс әдісі қартайа бастаған кезде ескіре бастайтынына қайшы келмейді» деп жазды [7, 172 б.].

Оң құқықтық сананы қалыптастырудың алғышарты бола отырып, заң шығару қоғамдық пікірді ескеруге негізделуі керек деп санаймыз. Сонымен қатар, заңды қабылдау кезінде оны жүзеге асыруға қатысатын мемлекеттік органдардың пікірлері мен пікірлері қажет. Бұл нұсқамаларды жұмыстарды орындаушылар мен рәсімдерге қатысушылардың нақты мүмкіндіктеріне сәйкес келтіруге (және дұрыс емес және әдейі орындалмайтын белгілеулерді

болдырмауға) мүмкіндік береді және заңға биліктің атқарушы және сот тармағынан алдын ала белгілі бір қолдау алуға және оның орындалуын алдын ала қамтамасыз ету бойынша дайындық жұмыстарын бастауға мүмкіндік береді. Заң жобасын қарауға мүдделі тұлғалар мен үкіметтік емес ұйымдарды тарту заңнамалық араласу жүріп жатқан әлеуметтік процестерді зерттеу үшін ғана қажет емес.

Осылайша, жаппай құқықтық сананың белгілі бір заңнамалық шешімді қаншалықты қажет немесе қолайлы деп тануы халықтың жалпы мемлекеттік билікке қатынасына байланысты. Сонымен бірге, жоғарыда айтылғандай, мемлекеттік билікті қабылдау оң құқықтық сананы қалыптастырудың шарттарының бірі болып табылады. Егер билік өкілдері қоғамдық қатынастарға мақсатты әсер етсе және қолданыстағы заңнаманы дәйекті түрде өзгертсе, реттеу бағыты бойынша қолданыстағы басқа заңдармен келісу қажет. Басқа жағдайларда бәсекелес заңдардың біреуі немесе бірнешеуі (немесе олардың барлығы) іс жүзінде толық әрекет ете алмайды.

Дж. Локк өз заманында өтпелі кезең - халықтың билікке деген сенімі мәселесін өте дәл байқады, бұл заң шығару процесінің өзіне байланысты [8, 34 б.].

Заң шығарушы басқа біреудің қолына заң шығару құқығын бере алмайды. Өйткені, бұл халық сеніп тапсырған құқық және оған ие адамдар оны басқаларға бере алмайды. Тек халық мемлекет формасын орната алады, мұны заң шығарушы билік құру және қолында болатын адамдарды тағайындау арқылы жасайды.

Халық: «біз бұйрықтарға бағынамыз және Біз үшін осындай адамдар жасаған заңдармен басқарамыз, ешкім басқа адамдар халық үшін заңдар жасайды деп айта алмайды, сол сияқты халық басқа заңдармен байланысты болмайды, тек халық сайлаған және оған заң шығаруға уәкілеттік берілген адамдар шығарғаннан басқа».

Құқықтық мемлекет құру дегеніміз мемлекетті қоғамның үстінде тұрған органнан оған қызмет ететін қоғамға бағынатын органға айналдыру процесі. Мемлекеттілікті дамытудың мақсаты ретінде конституциялық жолмен расталған құқықтық мемлекетті қалыптастыру бірқатар түбегейлі қағидаттарды жүзеге асыруды талап етеді. Мемлекеттік билікті заң шығарушы, атқарушы және сот тармақтарына бөлу қағидаты ерекше на-

зар аударуға лайық, өйткені онда құқықтық мемлекеттің басқа да қағидаттары бар. Шынында да, мұндай принциптер: заңның үстемдігі (қоғамдық өмірдің барлық салаларында заңның үстемдігі), Заңның демократиясы (жеке адамның бостандығының, оның құқықтары мен мүдделерінің мызғымастығы), мемлекет пен жеке тұлғаның өзара жауапкершілігі және оларды жүзеге асыру - бұл заңнамалық және атқарушы биліктің құзыреті. Сонымен қатар, заңдар мен басқа да нормативтік құқықтық актілердің орындалуын бақылау және қадағалау жүйесі сот билігінің толық құзыреті болып табылады, ол сөздің кең мағынасында бақылау күші болып табылады.

ҚР Парламенті Сенатының Халықаралық қатынастар, қорғаныс және қауіпсіздік комитетінің төрағасы сөйлеген сөзінен үзінді келтірейік. «Президент сыбайлас жемқорлыққа қарсы күрес жариялады, сыбайлас жемқорлыққа қарсы арнайы агенттік құрылды, бірақ ол бұзылмайды. Әкімшілік және құқықтық шаралар қабылдауға болады және қажет. Бірақ, тәжірибе көрсеткендей, бұл шаралар жеткіліксіз. Шамасы, бұл адамдардың санасында, құқықтық мәдениеттің болмауында. Өкінішке орай, құқық қорғау органдары сыбайлас жемқорлыққа қарсы тәрбиелік, профилактикалық шараларды сауатты қолданудың орнына, қоғамда қорқыныш тудыруға тырысады, «демонстрациялық» тұтқындаулар ұйымдастырады, «ведомствоаралық соғыстар» жүргізеді, Бір-бірінің қызметкерлерін ұстайды, осылайша жағдайды одан сайын ушықтырады, сыбайлас жемқорлықты көбейтеді. Құқық қорғау органдары тәртіпті сақтауға, азаматтардың құқықтары мен мүдделерін қорғауға мән бермей, көбінесе басқаларды бағындыруға, адамдарды олардың алдында тәуелді етуге тырысады. ҚР

Президенті құқық қорғау жүйесіндегі құқықтық сауаттылықты, мемлекетке, қоғамға саналы қарым-қатынасты тәрбиелеу мен дарытуға бағытталуы тиіс жаңа реформалардың қажеттілігін атап көрсетеді. Бірінші кезекте құқық қорғау органдары жүйесінде ел азаматтарының құқықтарын қорғайтын, адами капиталды іске асыру үшін жағдай жасайтын таза, адал адамдардың шынайы мағынада жұмыс істеуіне қол жеткізу қажет.

Осыған байланысты Қазақстан азаматтарының соттарға жүгінудері санының өскені анық. Мәселен, Жоғарғы Сот төрағасы Ж.

Асанов Қазақстан Республикасы судьяларының III съезінде соттарға келіп түскен азаматтық істердің саны 2015 жылғы 50% 2020 жылғы 95% дейін, яғни екі есе өскені атап өтілді. Олар бойынша Соттар азаматтардың өтініштері мен шағымдарының 90 пайыздан астамын қанағаттандырды, бұл бұзылған құқықтарды қалпына келтіру кепілдігінің жоғары дәрежесін көрсетеді деп атап өтті.

Құқықтық сананың көрсеткіші соттарға деген сенім дәрежесі болып табылады деп санаймыз. Айта кетейік, бүгінде соттарға деген сенім деңгейі өте төмен. Сондықтан, судьялардың өздері және жалпы қоғам мемлекеттік билікті бөлу жүйесіндегі соттардың ерекшелігін нақты көрсетуі керек деп санаймыз. Атап айтқанда, судьяның мемлекеттік шенеунік емес екенін түсіну керек; сот азаматтардың өзімен бірге сот төрелігін құруға шақырылады, ал азаматтардың сот қызметіне қатысуы міндетті болып табылады. Судья Заңның тірі көрінісі деп аталады, ал әділеттілік-бұл мемлекеттік мәжбүрлеу функциясы емес, бірақ шындықты ашық іздеу. Бұл жерде соттың басқа институттардан айырмашылығы, мемлекеттік мүддені басшылыққа алудың қажеті жоқ екенін атап өткен жөн. Ол тек Конституция мен заңның әрпі мен рухын басшылыққа алуы керек, сот қызметі Мемлекеттік қызметтің барлық түрлерінен түбегейлі ерекшеленеді. Тек сотта азамат мемлекетпен тең дәрежеде дауласа алады және бұл идеяны енгізу азаматтық дүниетанымды түбегейлі өзгертуге және соттарға деген сенімді жоғары деңгейге көтеруге қабілетті.

Осыған байланысты М.С. Нәрікбаевтың пікірі әділетті, ол «...судьялардың белгілі бір бөлігінің кәсібилігі және олардың сот төрелігін жүзеге асыру сапасы әлі де көп нәрсені

қалайды. Сонымен қатар, соңғы жылдары судьялар корпусына кәсіби жұмыс тәжірибесі жоқ адамдар, сондай-ақ өздерінің кәсіби және моральдық қасиеттері бойынша жоғары судья атағына лайық емес адамдар кіргенін мойындау керек. ... судьяларға қойылатын талаптар тізімін реттейтін заң ережелері қазір жеткіліксіз. Судьялыққа үміткерлерге қойылатын талаптарды қатайтып, осы деңгейді көтеру қажет. Шын мәнінде, бұл талаптар қоғамда эталонды болуға тиіс деп атап өткен [9, 51 б.].

Бүгінгі таңда отандық құқықтық сана үшін заң мен заң актісінің идеясына қарсы тұру әдеттегідей. Құқықтық тұрғыдан алғанда, бұл санның өсуінен және барлық нұсқаулықтардың, бұйрықтардың, бұйрықтардың Заңның еркіне үстемдігінен көрінеді. Шатастыратын және әрдайым жасаушылардың өздері түсінбейтін министрліктер мен басқа ведомстволардың шеңберлері заңдардың ережелеріне тікелей қайшы келе бастады.

Әрине, бұл осы ережеге сәйкес жүзеге асырады заттарды татуласуға болмайды. Заңға тәуелді актілерге қатысты заңның үстемдігі идеясы қазақстандық құқықтық сананың жай ғана орнығуы болуға тиіс. Бұл құқықтық постулат-бұл билік пен қоғамның құқықтық мәдениетінің көрінісі, жетілген құқықтық дүниетаным. Заңның барлық нормативтік құқықтық актілерге үстемдігі идеясын теориялық деңгейде қабылдауға ғана емес, сонымен бірге оны эмпирикалық деңгейде жүзеге асыра бастауға тырысу керек. Заңның үстемдігінің іргелі құқықтық идеясына негізделген заңдылықты нығайту жолынан ауытқымау үшін құқықтық ерік пен табандылықты көрсету қажет.

Пайдаланылған қайнар көздерінің тізімі:

1. Лазарев В. Общая теория права и государства. – М., 2000. – С. 12.
2. Ибраева А.С. Теория государства и права. – Алматы, 2006. – 390 с.
3. Бейсенова А.У. Теория государства и права / учебник для высших учебных заведений. – Алматы: КазГЮА, 2006. – 345 с.
4. Макиавелли Н. Государь. Рассуждения о первой декаде Тита Ливия. О военном искусстве. – М., 1997. – 250 с.
5. Гормонов М.К. Общественное мнение. История и современность общественного мнения. – М., 1988. – 400 с.
6. Гегель Г.В. Ф. Философия права. – М., 1990. – 390 с.
7. Плеханов Г.В. Избранные произведения и извлечения из трудов. – М.: Изд. "Мысль", 1977. – 324 с.
8. Локк Д. Избранные философские произведения. – М., 1960. – 344 с.
9. Нарикбаев М.С. Конституция республики Казахстан и судебная власть // 5-летие Конституции и законотворческий процесс в Республике Казахстан: материалы международной научно-практической конференции, 28-29 августа 2000 – Астана, 2000. – 83 с.

References:

1. Lazarev V. Obshchayateoriyapravaigosudarstva. – M., 2000. – S. 12.
2. Ibrayeva A.S. Teoriyagosudarstvaiprava. – Almaty, 2006. – 390 s.
3. Beysenova A.U. Teoriyagosudarstvaiprava / uchebnikdlyavysshikhuchebnykhzavedeny. – Almaty: KazGYuA, 2006. – 345 s.
4. Makiavelli N. Gosudar. Rassuzhdeniya o pervoydekadeTitaliviya. O voyennomiskusstve. - M., 1997. – 250 s.
5. Gormonov M.K. Obshchestvennoyemneniye. Istoriyaisovremennostobshchestvennogomneniya. - M., 1988. – 400 s.
6. Gegel G.V. F. Filosofiyaprava. – M., 1990. – 390 s.
7. Plekhanov G.V. Izbrannye proizvedeniya iz vcheniya iz trudov. – M.: Izd. "Mysl", 1977. – 324 s.
8. Lokk D. Izbrannye filosofskiyeproduzvedeniya. – M., 1960. – 344 s.
9. Narikbayev M.S. Konstitutsiyarespubliki Kazakhstan isudebnayavlast // 5-letiyeye Konstitutsiizakonotvorcheskyprotsess v Respublike Kazakhstan: materialy mezhdunarodnoynauchno-prakticheskoy konferentsii, 28-29 avgusta 2000 – Astana, 2000. – 83 s.

УДК 343.54

DOI: 10.54649/2077-9860-2021-3-89-96

А.А.Заирова**1 Каспийский общественный университет,
Республика Казахстан, г. Алматы
E-mail: a.zairova@cu.edu.kz****КВАЛИФИЦИРУЮЩИЕ ПРИЗНАКИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПРОТИВ
ПОЛОВОЙ НЕПРИКОСНОВЕННОСТИ НЕСОВЕРШЕННОЛЕТНИХ****Аннотация**

Посягательства на половую неприкосновенность несовершеннолетних граждан – одна из актуальных и острых проблем международного сообщества, отдельно взятого государства и всего человечества.

Данная статья посвящена научному анализу действующего уголовного законодательства в части исследования квалифицирующих признаков за преступления, посягающие на половую неприкосновенность личности, особенно в отношении к несовершеннолетним, а также малолетним лицам.

Приоритетная задача уголовного закона Республики Казахстан – правовая защита и обеспечение безопасности здоровья детей от преступных посягательств. Именно с этой целью в Уголовном кодексе РК предусмотрена уголовная ответственность за посягательства на половую неприкосновенность несовершеннолетних лиц.

Весьма значимо исследование уголовно-правовых норм, изложенных законодательством в последних редакциях, а также проблем квалификации субъективных и объективных признаков состава данного вида уголовных правонарушений. Однако не имеется специальных научных исследований, направленных на сравнительный анализ уголовного законодательства РК за 3 года, а также в сравнении норм уголовных законодательств зарубежных стран.

Научная и практическая значимость статьи заключается в том, что на основе анализа уголовного законодательства и системного исследования признаков объективной и субъективной стороны составов половых преступлений в отношении несовершеннолетних лиц были рассмотрены проблемные аспекты квалификации данных деяний. В материалах статьи содержатся выводы и положения, имеющие определенное общетеоретическое значение для науки уголовного права.

Методологическую основу исследования составляют метод правового анализа и сравнения, статистический метод, исследовательский метод и др.